

Dilek ÇELİK

dilekcelik7@hotmail.com

Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü,
Konya, Türkiye, Selçuk University
Department of Archeology, Konya, Türkiye

Zafer KORKMAZ

zaferkorkmaz@selcuk.edu.tr

Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Konya-Türkiye/Selçuk
University, Faculty of Letters, Department
of Archeology Konya, Türkiye.

Açıklama:

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Ana Bilim Dalı- Klasik Arkeoloji "Konya Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu" isimli yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir

Explanation:

This study was produced from the Unpublished Master's Thesis of Selçuk University, Department of Archeology Classical Archeology.

Geliştirildiği çalışmanın unpublised master's thesis titled "Konya Archaeological Museum Terracotta Lamps Catalogue".

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Dilek ÇELİK

Geliş Tarihi/Received: 23.07.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 09.09.2024

Yayın Tarihi/Publication Date:
27.09.2024

Cite this article: Çelik, D. & Korkmaz, Z. (2024). The Terracotta Lamps from the Konya Archaeological Museum. *Journal of Palmette*, 6, 179-205

Atıf: Çelik, D. & Korkmaz, Z. (2024). Konya Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandilleri, *Palmet Dergisi*. 6, 179-205

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Konya Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandilleri

The Terracotta Lamps from the Konya Archaeological Museum

ÖZ

Bu makalede Konya Arkeoloji Müzesi envanterinde muhafaza edilen On dört (14) adet kandil hakkında bilgi verilmektedir. Kandiller tüm koleksiyon içinde belirlenen sekiz tip altında incelenmiştir. Makalede değerlendirilen kandiller içinden en erken döneme tarihlenen örnek MÖ 6. yüzyılın sonuna aittir. En geç tarihli örnek ise MS 10. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Makalede incelenen kandiller Arkaik, Helenistik ve Roma Dönemlerine aittir. Kandillerde Çanak Formlu, Köprülü Burunlu Boru Askı Delikli, Ephesos Tipi, Kulakçıklı, Derin Hazneli, Demlik Tipi, Yaprak Formlu Kandiller ve Vandal Tipleri tespit edilmiştir. Kandillerin tümü satın alınma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Bu sebeple kandillerin muhtemel buluntu yerleri hakkında sağlıklı bilgi elde edilememiştir. Kandillerin üretim yerinin saptanması amacıyla kil özellikleri incelenmiş ve belirli merkezler ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca analogi, stil kritik ile kandillerin tarihlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kandil, Ephesos Tipi, Kulakçıklı, Demlik Tipi, Yaprak Formlu, Vandal Tipi

ABSTRACT

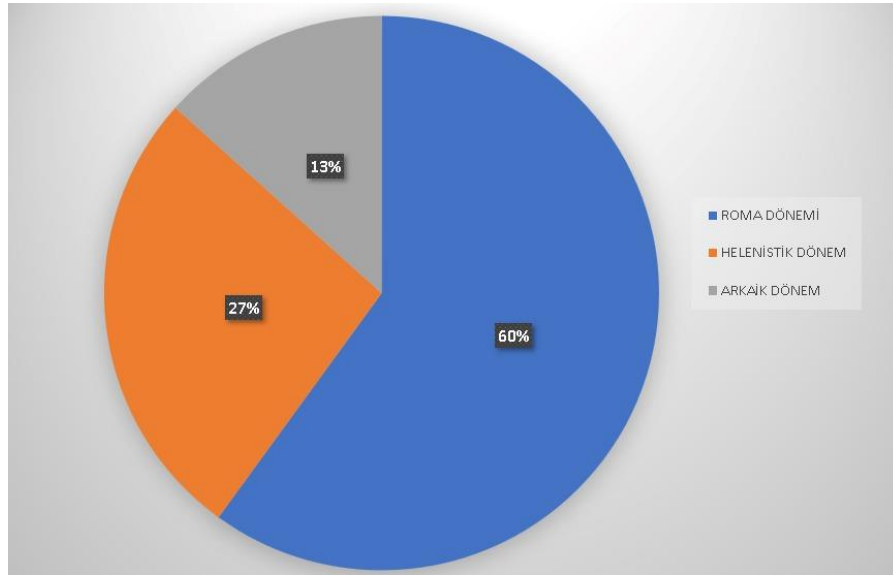
This article, is about fourteen (14) oil lamps that kept in the inventory of Konya Archaeological Museum. The lamps were analysed under eight types within the entire collection. The earliest dated example among the oil lamps belongs to the end of the 6th century BC The latest example dates to the 10th century AD The lamps analysed in this article are of Archaic, Hellenistic and Roman Periods. The types are bowl-shaped, bridged-nosed pipe hanger on candlesticks perforated, Ephesos, Lugged, Deep Reservoir, Teapot, Leaf FormedCandles and Vandal. All of the lamps were purchased. For this reason, the possible finding places of the oil lamps no reliable information could be obtained. Determination of the place of production of the lamps the clay properties were examined and compared with certain centres. The lamps were also dated by analogy and style criticism.

Keywords: Candle, Ephesos Type, Lugged, Teapot Type, Leaf Formed, Vandal Type

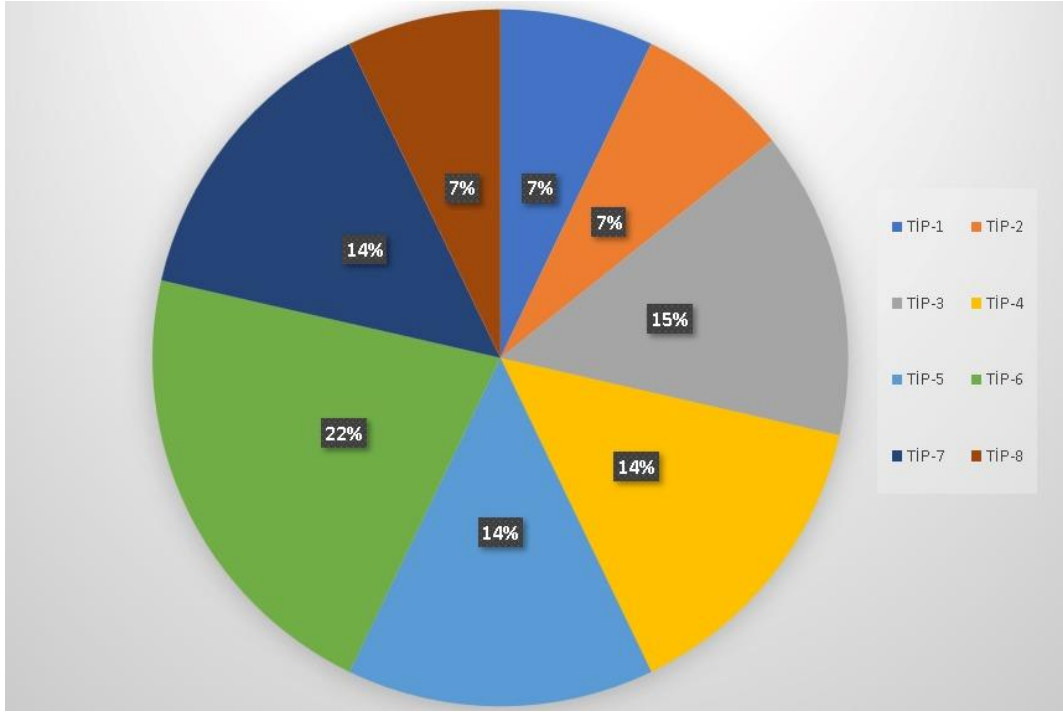
Giriş

Tarihin her safhasında, insanlar ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli çözüm yolları aramışlardır. İnsanın en önemli ihtiyaçlarından biri olan aydınlanma için de çok çeşitli yöntemler aradıklarını görüyoruz. Bu arayış içinde aydınlatma araçları arasında önemi yadsınamaz kandillerin, çok uzun bir zaman diliminde kullanıldığı bilinmektedir. Bu çalışmadaki amaç Konya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir grup pişmiş toprak kandili burun, gövde, kulp formları baz alınıp kandilleri kendi aralarında dönemsel farklılıklarına göre gruplayarak tipolojisini oluşturmaktır. Ayrıca tipolojisi oluşturulan söz konusu kandiller üzerinden dönemin insanların günlük yaşamı, sanatsal faaliyetleri, kültürel farklılıkları, etkileşimleri ve aynı zamanda inançları bağlamında fikir edinebilmek amaçlanmıştır.

Çalışmada Arkaik, Helenistik ve Roma Dönemlerine ait kandil örnekleri bulunmaktadır. Konya Arkeoloji Müzesi'nde çalışma için bize sunulan kandil örneklerinden mümkün oldukça farklı dönemlere ait örnekler seçerek, kandilin tarihsel gelişimini, dönemsel farklılıklarını bir nebze sunmak amaçlanmıştır.

Grafik 1. Çalışmamıza Konu Olan Konya Arkeoloji Müzesi Kandillerinin Dönemsel Dağılımı

Grafik 2. Konya Arkeoloji Müzesi Kandillerinin Tipoloji Grafiği

Konya Arkeoloji Müzesi Kandilleri Stil Kritiği ve Tarihleme

Arkaik Dönem Kandiller

Tip-1 Çanak Formlu Kandiller

(Kat. No. 1, Foto. No. 1, Çiz. No. 1)

Çanak formlu kandiller, pişmiş toprak kandillerin öncülü olarak kabul edilir. Kandilin erken örneklerde gövde kısmının daha derin yapıldığı ve ağız kenarının geç dönem örneklerde belirginleştiği görülmektedir. Gövdenin ön kısmına elle bastırılarak şekillenen burun kısmının erken örneklerde daha kısa olduğu, zamanla şekillenerek daha uzun yapıldığı bilinmektedir (Kassab-Sezer, 1995, s.27).

Kandil kökeninin Mezopotamya'ya dayandığı, daha sonra geniş bir coğrafyaya; Mısır, Yunanistan, Güney İtalya ve Kuzey Afrika'ya yayıldığı düşünülmektedir (Kassab-Sezer, 1995, s.27). Bailey, çanak formlu kandilleri Kıbrıs ve Al-Mina çalışmasında incelemiştir. Kıbrıs çalışmasındaki çanak formlu kandillerin geç örneklerini MÖ 3. yüzyılın ortalarına tarihlemektedir. Al- Mina örneklerini ise daha erken tarihe, MÖ 700-600 arasına tarihlemektedir (Bailey, 1975, s, 232). Çanak formlu kandillerin MS 12. yüzyılda tekrar ilgi gördüğü ve üretiminin arttığı görülmektedir. Dolayısıyla bu kandil tipinin sırlı örneklerinin Anadolu

Selçuklu dönemi ve Beylikler döneminde yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir (Öney, 1988, s.79-88; Kassab-Sezer, 1995, s.27).

Çalışmada Kat No. 1' de yer alan kandil örneği, derin hazneli, badem gövdelidir. Ağız kısmı dışa doğru eğimlidir. Burun kısmı gövdenin iki yanından bastırılarak şekillenmiş, erken örneklerle göre uzun olarak yapılmıştır. Kandil örneğini (Kassab- Tezgör-Sezer, 1995, No:38; Bailey 1975, Pl. 96, Q 504, Q 490, Menzel, 1969, Abb-1; 7, 6; Hayes, 1980, Pl. 1; 3) kaynaklarından yararlanarak yapılan analogi çalışması sonucu MÖ 6. yüzyılın sonuna tarihlenmek mümkündür.

TİP-2 Köprülü Burunlu Boru Askı Delikli Kandil

(Kat. No. 2, Foto. No. 2, Çiz. No. 2)

Bu kandil tipi formundan dolayı boru askı kandiller olarak literatüre girmiştir (Howland, 1958, s. 39). Boru askılı kandiller bir çubuk ile taşıma amaçlı yapılmıştır. Kaide bölümünden açılan delikten gövde ile yekpare olacak şekilde yukarıya doğru uzatılan çubuklu kandillerin boru askısı erken örneklerde gövde boyunu geçmezken, geç örneklerde daha uzun yapıldığını görmekteyiz (Pastutmaz, 2001, s.9). Çarkta şekillendirilmiş yayvan ve sığ bir gövde formuna sahip kandiller, tek burunlu yapılmakla birlikte iki burunlu örnekleri de karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2008, s.51).

Kandillerin formu çok kullanışlı olmamasına rağmen hem maliyetinin düşük olması hem de kolay üretilmesi nedeniyle döneminde geniş bir alana yayılmış kandil grubudur (Howland, 1958, s.39). Bu gruptaki kandil profilleri genelde, alçak yan kenarlara doğru eğim yapan hafif dışa eğimli kaideye, düz ve içe doğru eğimli omuza sahiptir. Omuz ile gövdenin birleştiği yer ile konik boru askı deliğinin kaideyle birleştiği yerde keskin açı yapar. Kaidenin ortasında konik profilli ve geniş boru askı deliği vardır. Karşılıklı iki burunlu kandillerin bazılarında burun, gövdeden daha yüksek bir profil gösterir. Burun kısmı gövdeye yerleşik biçimdedir. Bu tip kandillerde kulp bulunmamaktadır (Şahin, 2008, s.521). Çalışmada katalog bölümünde Kat No. 2'de yer alan kandil bu kandil formuna örnek teşkil eder. Bu tip kandillerin ilk üretim yerleri "Doğu Ege'de Rhodos veya Samos" olarak kabul edilir (Kassab- Sezer, 1995, s.53). "Rhodos'da tip 2 ye ait büyük bir kandil grubu Lindos'da" bulunmuştur. Atina'da bulunan bu tip kandiller, Lindos'da bulunan benzerleri gibi MÖ 525'ten sonraya tarihlendirilmiştir (Howland, 1958, s.39). Kandil formunun Yunanistan'da Atina ve Thorikos, Ege'de Thasos, Samothrake, Samos, Rhodos, Batı Anadolu'da Smyrna, Kıbrıs'da, Mısır'da Naukratis, Kyrenaika'daki Tokra gibi geniş bir yayılım alanı olduğu görülür (Şahin, 2008, s.21). Bu kandil tipinin üretimine alt formları ile birlikte Sicilya'da devam edilmiştir (Kassab-Sezer1995, s.52). Bu tip Attika buluntularına göre (Howland, 1958, s.39) MÖ VI. yüzyılın ikinci yarısı ile 480 yılları arasına tarihlendirilmiştir (Kassab -Sezer, 1995, s.51).

Helenistik Dönem Kandilleri

TİP - 3 Ephesos Tipi Kandiller

(Kat. No. 3, Kat. No.4, Foto. No. 3, Foto. No. 4, Çiz. No. 3, Çiz. No. 4)

Bu tipte değerlendirilen kandil örneklerinin hamur ve astar renkleri ve gövde formları bakımından değerlendirildiğinde, daha çok dönemin metal kandillerine öykünerek yapılmıştır. Bu kandilleri Howland 49A (Howland, 1958, s.170) grubunda incelerken, Broneer Tip 19'da (Broneer, 1930, s.159) incelemiştir. Ephesos tipi kandiller karakteristik bir özellik olarak metal kandillere benzetilmek amacıyla, iyi pişmiş, sert, yoğun ve gri renkte hamurdan üretilmiştir (Tuluk, 1996, s.62). Bruneau, Ephesos tipi kandilleri 11 grup altında analiz etmiştir (Öztürk, 2003, s.55-56).

Kalıpta üretilen Ephesos tipi kandillerde süsleme unsuru olarak bitkisel ve geometrik bezeme öğeleri tercih edilmiştir. Bunlardan bitkisel bezemeler; damarlı geniş yaprak, üçgen biçimli yaprak, lotus taç yaprağı ve palmet, sivri ve yuvarlak uçlu yaprak ve kalp şeklinde yapraktır. Bunun yansıra üçlü mersin yaprağı, ortadan ikiye ayrılmış yaprak, oval yaprak, lotus çiçeği, kare görünümlü çiçek, ahududuya benzer bitki ve üzüm salkımı gibi bitkisel süslemelerin omuz üzerinde süsleme olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu süslemeler genelde yuvarlak omuzlu kandillerin omuz bölümünde görülmektedir. Geometrik bezemeler; dil motifleri, iç içe geçmiş daireler, daire içinde nokta motifi, İon Kymationu, nokta, spiral, birbirine bağlı spiral, ok ucu, dikey çizgi, eşkenar dörtgen, birbirine bağlı spiral çizgi ve kalp motifleridir. Omuz bölümü dışında ise süsleme alanı olarak burun üzeri de tercih edilmiştir. Burada yer alan bezemeler genelde kurdele ile bağlı thyrso, nokta, üç nokta, üçgen ve yunustur (Şahin, 2008, s. 166). Ephesos Tipi kandiller ilk olarak "Wood" tarafından incelenmiştir. Ancak çok belirgin özellikleriyle diğer kandil tiplerinden ayrılan grup için Walters tarafından "Ephesos Tipi Kandiller" tanımı kullanılmıştır. Ephesos kandilleri uzun süre popüler olarak kullanılmış, ticaret yoluyla çeşitli yerlere de ihraç edildiği için geniş yayılım alanı olmuştur (Şahin, 2008, s.166). Kalıpla üretilen kandil grubu özellikle Akdeniz bölgesinde geniş bir coğrafyaya yayılmıştır (Bailey, 1972, s.18). Kandil grubunun tek üretim yeri Ephesos olmadığı, ancak üretiminin ağırlıklı olarak Ephesos'ta yapıldığı tespit edilmiştir (Tekocak, 2013, s.709). Ephesos tipi kandiller iki temel biçimde üretilmiştir. Çift konik profilli, gövdede keskin hatlar, ok ucu şeklindeki burunlu kandiller MÖ 2. Yüzyılda üretilirken, MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 1. yüzyıllar arasında ise aynı formda ama yuvarlak uçlu ve düz tablalı burunlu kandiller üretilmeye başlanmıştır. Kandiller arasındaki burun formu farklı olsa da iki kandil formu aynı dönemlerde eş zamanlı olarak üretilmeye devam etmiştir.

Çalışmada bu tipe ait Kat. No. 3, Kat. No. 4 numaralı kataloglarda yer alan iki adet kandil örneği mevcuttur. Kat. No. 3'teki kandil, gri renkte hamurdan yapıp, kalıpta şekillendirilmiştir. Yuvarlak formdan ziyade oval bir gövdeye sahiptir. Hafif iç bükey olan diskusun ortasında büyük bir doldurma deliği, etrafında ise simetrik olarak açılan üç adet yağ deliği mevcuttur (Bruneau, 1965, s.55-56). Ortada yağ deliğinin etrafını çevreleyen yüksek halka çerçeveyi iki kandil örneğinde de görülmektedir. Kandilin omuz kısmında "İon Kymationu" süslemesi vardır. Gövdeyle ok ucu şeklindeki uzun keskin burnu birbirine bağlayan uzun bir boyuna sahiptir. Kulp dikey olarak gövdeye sonradan aplike edilmiştir. Yuvarlak kaidenin ortasında atölye mührü olduğu düşünülen "A" monogram mevcuttur (Walters., 1914, s.5-7).

Kandil benzerlerinden yola çıkılarak MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kat. No. 4'deki kandil örneği Kat. No. 3'teki kandile yakın benzerlik göstermektedir. Aralarındaki en belirgin fark ok ucu şeklindeki burun yerine yuvarlak uçlu ve düz tablalı burun formudur. Kat. No. 4'teki kandil örnekte uzun burunu gövdeye bağlayan boyun üzerinde yunus balığı süslemesi, omuz kısmında ise yuvarlak rozet motifleri mevcuttur. Kat. No. 4'deki kandili benzerlerinden yola çıkarak MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 1. yüzyıl arasına tarihlendirebiliriz.

TİP- 4 Kulakçıklı Kandiller

(Kat. No. 5, Kat. No. 6, Foto. No. 5, Foto. No. 6, Çiz. 5, Çiz. No. 6)

Helenistik Dönemde kalıp tekniğinde yapılan kandil grubunun hamur renkleri genelde gri ve formları dönemin metal kandillerine öykünerek daha keskin hatlı olarak üretilmişlerdir. Gövdelerinin her iki yanında stilize yaprak şeklindeki çıkıntılarının bulunması nedeniyle literatüre "kalp yapraklı kandiller" adıyla girmiştir. Kalp yapraklı kandil grubunun kökeni MÖ 4. yüzyılın sonlarına doğru çark yapımı kandillerde kulakçık biçiminde kandillere dayanır. Bu kulakçıklar, zamanla stilize sarmaşık yapraklı, fiyonk biçimli, volüt ya da dikdörtgen biçiminde formlarla varlığını sürdürmüşlerdir (Tuluk, 1996, s. 38). Gövde kısmının yanlarında yer alan bölüm çark yapımı kulakçıklı kandiller gibi sonradan aplike edilmemiş, alt ve üst kalıplar halinde birleştirilmiştir (Kassab -Sezer, 1995, 108). Bu tip üstten bakıldığında iç bükey diskusa sahiptir. Kandillerin kaidelerinde genelde alpha sembolü olduğu için "Alpha Kulaklı Kandiller" olarak da adlandırıldığı bilinir (Kıralı, 2016, s.29).

Bu tip kandillerin yoğun olarak Pergamon'da bulunması sebebiyle çıkış noktası Pergamon olarak düşünülmektedir (Kassab-Sezer, 1995, s.186). Schäfer kalp olarak tanımladığı kulakçıklara sahip, uzun burunlu ve düz ağızlı Pergamon örneklerini MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlemiştir. Ancak fiyonk görünümündeki kandillerin Ephesos'a özgü olduğu düşünülür (Kassab -Sezer, 1995, s. 108).

Çalışmada bu tipe ait Kat. No. 5'deki kandil, koyu gri hamurdan yapılmış hem rengi hem keskin profiliyle dönemin metal kandil formlarını taklit etmektedir. Çift konik gövdeye sahip, hafif iç bükey olan diskus, ortasında yiv bulunan bir bantla çevrilidir. Diskusun ortasında doldurma deliği mevcuttur. Kandilin omuz kısmı kabartma şeklinde İon kymationu ve yaprak bezemeleri ile süslüdür. Kırık kulpunun gövdeye bağlandığı bölümde kabartma şeklinde fiyonk süslemesi kandilin Ephesos üretimi olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Kandil uzun düz tablalı yuvarlak buruna ve yuvarlak halka içinde düz kaideye sahiptir. Kandili katalog çalışmasında belirtilen benzer örneklerden yola çıkarak MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirebilir.

Diğer bir kandil örneği Kat. No. 6 yan tarafından ve gövdesinin orta kısmından dikdörtgen çıkıntı bulunmaktadır. Kandil gri renkli hamurdan yapılmış, üzeri koyu gri renkte boya ile astarlanmıştır. Kandil çift konik gövdeye sahiptir. Diskus hafif iç bükey ve ortasında yiv bulunan bir bantla çevrilidir. rtasında büyük bir doldurma deliği mevcuttur. Omuz kısmında üzüm salkımı süslemesi kabartma şeklinde yer alır. Diskustan gövdeye geçişte uzun bir boyunla burun kısmına bağlanmıştır. Oval geniş ağızlı fitil deliğine sahiptir. Dikdörtgen çıkıntıları gövdenin ortasından her iki yana doğru çıkıntı yapmıştır. Kandil yuvarlak düz kaideye sahiptir. Bu tip MÖ 2. yüzyılın ortasından MÖ 1.yüzyılın ortasına kadar olan döneme tarihlenmiştir (Howland 1958, s.166; Bailey, 1975, s.202-203). Benzer örnekler Aphrodisias Müzesi'nde (Kıralı, 2016, s.29) ve İstanbul Arkeoloji Müzesinde de (Kassab –Sezer, 1995, s.123) bulunmaktadır.

Roma Dönemi Kandilleri

TİP- 5 Derin Hazneli Kandiller

(Kat. No. 7, Kat No. 8, Foto No.7, Foto. No. 8, Çiz. No. 7, Çiz No. 8)

Bu kandil tipi literatüre Loeschke tarafından Tip VI grubuna dâhil edilirken, Hayes ise “böbrek şeklinde gövdeli kandiller” olarak adlandırmıştır (Hayes, 1980, s.28). Kandiller derin hazneli kaideden üst gövdeye doğru genişleyen bir forma sahiptir. Kandillerin diğer bir özelliği gövde kısmından buruna geçişte mahmuz şeklinde bir çıkıntının olmasıdır. Ancak bu çıkıntı geç dönemlere doğru kaybolmaktadır. Bu kandil grubunun en erken örnekleri MÖ 6.yüzyılın ikinci yarısı ve 3. yüzyılın çeyreğine tarihlenen Agora'nın 12 A Tipi arasında görmek mümkündür. Gruba ait kandillerin Pergamon atölyesi örnekleri Schäfer, tarafından MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Schäfer, 1968, s.119). Iványi, Die pannonischen Lampen adlı çalışmasında derin hazneli kandillerin benzerlerinden yola çıkarak Pergamon atölyesine atfedildiği öngörmektedir (Iványi, 1935, LVL No 8,10).

Çalışmada bu tipe ait Kat No. 7, Kat. No. 8'de yer alan iki adet kandil örneği mevcuttur. Çark yapımı olan bu kandiller üstten daire formundaki gövdesi derin ve dik profilli, içbükey olan diskusun merkezinde büyük yuvarlak doldurma delikli, kısa ve uca doğru daralan burunlu, oval fitil delikli, gövdeden buruna geçişte karşılıklı mahmuz şeklinde birer çıkıntı yer alır. İstanbul Arkeoloji Müzelerinde ve Akşehir Müzesi'ndeki (Tekocak, 2013, s.710) benzerlerinden yola çıkarak MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

TİP -6 Demlik (Tea Pot) Tipi Kandiller

(Kat. No. 9, Kat. No. 10, , Kat. No. 11, Foto. No.9 Foto. No. 10, Foto. No. 11, Çiz. No. 9, Çiz No. 10, Çiz. No. 11)

Burun formunun öne doğru dairesel bir şekilde uzayıp çaydanlık formunu anımsatması sebebiyle "Tea Pot" adı altında tanımlanan bu kandillerin Ephesos ve Güney İonya üretimi olabileceği önerilmekte ve MÖ 1.ile MS 1. yüzyılların arasına tarihlenmektedir (Bailey, 1975, s.98). Diskoid formluda denilen bu kandiller (Coşkun, 2007, s.54) burun formlarının uzantılarına göre MS 5 ve 6. yüzyıla kadar tarihlenmektedir. Bu gruptaki kandiller genelde şerit ve makara kulpludurlar. Ortada yağ delikleri mevcuttur. Kandil grubunun üretim yeri için çeşitli fikirler mevcuttur. Oziol, "askos tipi kandil" olarak adlandırdığı bu tip kandillerin Kıbrıs'ta bulunmuş örneklerinin Mısır'dan ithal edilmiş olabileceğini düşünmektedir (Oziol ve Poilloux,1969, s.48-49. , benzeri için bkz; P I. I I. Fig.102). Bailey British Museum kataloğunda buluntu yeri bilinmeyen benzer bir örnek için Anadolu'da üretilmiş olabileceğini söyler (Bailey, 1988, s.418. , benzeri için bkz; Pl.125:Q3336).

Çalışmada bu tipe ait üç adet örnek mevcuttur. Erken örneklerde burun formları daha kısa iken, geç örneklerde burun formlarının uzadığını ve gövde profillerinin geç döneme doğru daha basık bir form aldığını söylemek mümkündür. Kat. No. 9, 10, 11'de yer alan kandil örneklerin hepsi çark yapımı disk formunda ki kandillerin tümü alta doğru basık haznelidir. Tamamı bezemesiz ve düz olarak tasarlanmış kandillerin gövdesi dışbükey, omuz kısımları ise yağ deliğine doğru içbükey olarak devam etmektedir. Kulp hizasını aşan yukarıya uzatılmış burun ve oval fitil delikleri en ayırt edici özellikleri olarak kabul edilen kandil grubunun, çalışmada ayırt edici özellik kulp formlarında görülmektedir. Kandil kulpunun öne doğru hafif çıkıntı yaptığı, "Tea Pot" formundaki kandil grubunun karakteristik özelliği olan şerit ve makara kulp formundan farklı olduğu görülürken kulp formu farklı olan diğer bir kandil 10 no'lu katalogda yer alan kandilin sarmaşık yapraklı kulpu mevcuttur. Bailey sarmaşık kulplu olarak adlandırdığı kandilleri MS 2. yüzyıla tarihlemektedir (Bailey, 1988, s.418).

TİP -7 Yaprak Formlu Kandiller

(Kat. No. 12, Kat. No. 13, Foto. No. 12, Foto. No. 13, Çiz. No. 12, Çiz No. 13)

Bu kandil grubu literatürde “Anadolu Tipi” veya “Asya-Efes Tipi” olarak yer almaktadır (Broneer, 1930, s.109; İnanan, 2007, s.49-65). Kandil formu basık ve yaygın gövdeli, uzun burunlu, yuvarlak diskus yerine sade yağ deliklidir. Kandilin omuz bezemelerinde çeşitli geometrik desenler, asma dalları, üzüm salkımı ve çizgisel bezemeler ile ışınsal çizgiler sıkça karşılaşılan süsleme öğeleridir (İnanan, 2004, s.107).

Çalışmada bu tipe ait 12-13 numaralı kataloglarda yer alan iki adet kandil gruba dâhil edilmiştir. Yaprak formlu kandiller de kulp formları oldukça çeşitlidir. Kandil tipini aynı döneme tarihlenirken, burun ve kulp formlarının boyutlarında ve şekillerinde farklıklar olduğu tespit edilmiştir. Üçgen yukarıya kalkık kulplarıyla ayrılan Kat. No. 13’de yer alan haç kulplu kandili Perlzweig, Attika’ya ithal edilen kandiller arasında değerlendirir ve MS 4. ile 7. yüzyıl arasına tarihlendirmektedir. (İnanan, 2004, s.115). Bu kandillerin MS 5. Yüzyılda ki üretiminin iki şekilde olduğu tespit edilmiştir. Üretim şekillerinden biri, MS 3.-4. yüzyıl kandil kalıplarını kullanarak yapılan üretimdir. Bu üretimde 3.-4. yüzyıl kandillerinin formları tekrar edilirken, öte yandan form özellikleri ile MS 3.-4. yüzyıl kandilleriyle özdeş fakat üzerindeki dekorasyonla fark yaratan MS 5.-6. yüzyıl kandilleri ortaya çıkmıştır. İkinci üretim şekli ise ithal edilen kandillerden alınan kalıpla kandil üretimidir (Perlzweig, 1961, s.64). Bahse konu kandil örneklerinin seri üretim olduğunu, kandillerin bezemelerinin silik, özellikle kaide kısımlarında yapılan süslemenin simetrik olmamasından anlıyoruz.

Kandil tipinde kullanılan süsleme unsurları; nokta ve çizgi kümeleri, balık, hurma dalları, stilize rozet bezemeleri ve din anlayışının etkisiyle haç motiflerinin sıkça kullanıldığını görülüyor. Bu kandil grubu MS 5. ile 7.yüzyıllar arasına tarihlenir. Ayrıca Kuzey Afrika “African Red Slip” kaplarının MS 3. yüzyılda ithalat yoluyla Ephesos’a geldiği anlaşılmaktadır. Ephesos’ta bu kapların taklidinin yapılmasının kandil üretimine de yansıdığı görülüyor. MS 5.-7. yüzyıllar arasında Anadolu ve Ephesos’un kandil üretimi için çok önem arz ettikleri anlaşılmaktadır (Gürler, 2004, s.613-615).

TİP -8 Vandal Tipli Kandiller

(Kat. No. 14, Foto. No. 14, Çiz. No. 14)

Söz konusu kandiller literatürde “Vandal Tip” isminin yanı sıra “Arap Kandilleri” olarak da adlandırılmıştır (Menzel, 1969, s.102). Bu kandil grubunun Erken Hıristiyanlık, Bizans ve Arap-İslam

dünyasında sıkça kullanılan kandil formu olduğu, Akdeniz ticaret alanında geniş bir yayılımı alanına dağılmasından anlaşılmaktadır. Bu kandil tipinin sırlı örnekleri olduğu gibi sırsız örnekleri de mevcuttur. Yeşil, mavi, turkuaz mavi, opak mavi-yeşil yaygın olarak kullanılan sır renkleridir (Lafli-Güngör-Köroğlu, 2009, s.335). Çalışmada bu tipe ait Kat No. 14’de yer alan bir adet sırsız kandil yer almaktadır. Kandil, derin yuvarlak bir gövdeye sahiptir. Kandilin yüksek gövdesinden içbükey bir form oluşturan yağ haznesi mevcuttur. Gövdenin üst kısmından yağ deliğine bağlanan halka bir kulpu vardır. Fitol deliği öne doğru uzatılmış üst kısmı açık, ağız kısmının gerisinde, yağ haznesine yekpare bir şekilde yapılmıştır. Düz kaidelidir. Kandil örneği (Menzel, 1969, s.102) kaynaklarından yararlanarak yapılan analogi çalışması sonucu MS 9.-10. yüzyıllara tarihlendirebilir.

Sonuç

Çalışmaya konu olan Konya Arkeoloji Müzesi’nde bulunan bir grup pişmiş toprak kandil, form özellikleri göz önüne alınarak benzer ya da yakın benzerlikteki kandillerle karşılaştırma yapıp, bir kronoloji oluşturulmaya çalışılmıştır. Kandillerin tamamı satın alma yoluyla müzeye kazandırıldığı için kandillerin üretim yerlerini tespit etmek sorun teşkil etmektedir.

Tip ayrımı kronolojik olarak sıralanmıştır. Erken dönem kandil örneği MÖ 6. yüzyılın sonuna, en geç kandil örneğimiz ise MS 10. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Arkaik Döneme tarihlendirilen iki adet kandil örneği mevcuttur. Tip 1 Kat. No. 1 olarak değerlendirilen “Çanak Formlu” kandil örneğinin köken olarak Mezopotamya’ya dayandığı, daha sonra geniş bir coğrafyaya Mısır, Yunanistan, Güney İtalya, Kuzey Afrika’ya yayıldığı ön görülmektedir (Kassab-Sezer, 1995, s.27). Bu kandil formunun erken örneklerinde kandil haznesi daha derin ve ağız kısmı kısa ve şekilsiz iken, geç örneklerde çalışma konumuz olan örnekte olduğu gibi kandilin gövde kısmının yayvanlaştığı, şekillenen ağız kısmı, gövdeyi yarıl原因 uzun burun formuna sahip olduklarını görmekteyiz. Çanak formlu kandil örneğinin benzeri Bailey’nin günümüz Türkiye sınırlarında yer alan Al -Mina kandillerini değerlendirmesinde görmekteyiz. Dolayısıyla bu durum kandil örneğinin Anadolu kökenli olma ihtimalini akla getiriyor.

Tip 2 grubu altında incelenen Kat. No. 2 de yer alan bir diğer Arkaik Dönem kandil örneği (Howland, 1958, s.39) “Boru askılı kandil” olarak literatüre girmiştir. Boru askılı kandiller bir çubuk ile taşıma amaçlı yapılmıştır. Kaide bölümünden açılan delikten gövde ile yekpare olacak şekilde yukarıya doğru uzatılan çubuklu kandillerin boru askısı erken örneklerde gövde boyunu geçmezken, geç örneklerde daha uzun yapıldığını görülmektedir (Pastutmaz, 2001, s.9). Kandil grubu çok kullanışlı olmamasına rağmen geniş bir

coğrafyaya yayılmıştır. Kandil örneğinin ithal mi yoksa yerel üretim olduğunu saptamak mümkün olmamıştır.

Kandil üretiminin Helenistik Dönemde Attika'da gerilediğini, bu durumun aksine Anadolu'da Ephesos, Knidos ve Pergamon kentleri kandil üretimi konusunda hatırı sayılır popüleriteye sahip olduğu bilinmektedir. Helenistik Dönem içinde değerlendirilen iki tip kandil örneği mevcuttur.

Tip 3'te değerlendirilen kandil grubu "Ephesos Kandilleri" olarak literatüre girmiş kandil grubudur. Bu kandillerin hamur ve firnis renkleri, gövde profilleri bakımından daha çok dönemin metal kandillerine benzetilerek yapıldığı görülmektedir. Bu tip altında değerlendirilen dört adet kandil örneğinin üçü kalıp yapımı iken, Kat. No. 5'te yer alan kandil örneği çark yapımıdır. Metal kandiller İtalya dışında birçok merkezde taklit edilmesine rağmen Anadolu'da bu tip kandil taklit eden atölyenin varlığından herhangi bir araştırmacı bahsetmemektedir. Heimerl, Pergamon'daki Fabrika kandillerini incelemiş ve bunların ithal olduğunu söylemiştir (Öz, 2014, s.46). Ancak H. Metin, Kibyra kazılarında ele geçen bir kandil kalıbının Kibyra'da metalik kandil üretiminin kanıtı olarak gösterir (Metin, 2012, s.142). Dolayısıyla kandil kökenin Anadolu olma ihtimali yüksektir. Kandil örneğini benzerlerinden yola çıkarak M.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlemek doğru olacaktır. Kandil örnekleri kil, süsleme ve form olarak karakteristik "Ephesos Tipi" kandillerinin özelliklerini sergilemektedir. Kandil grubunun Ephesos kökenli olduğu kanaatindeyiz.

Tip 4'te yer alan kandil tipi yine Helenistik Döneme tarihlenen ve Ephesos kökenli olduklarını düşünülen bir diğer kandil grubudur. Kulakçıklı kandiller adı altında gruplandırılan tipte iki adet kandil örneği mevcuttur. Kat No. 7' de yer alan kandil örneği gövdelerinin her iki yanında stilize yaprak şeklindeki çıkıntıların bulunması sebebiyle literatüre "kalp yapraklı kandiller" adıyla girmiştir. Bu tip kandiller yoğun olarak Pergamon' da karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla çıkış noktası Pergamon olarak düşünülür (Kassab-Sezer, 1995, s.108). Ancak çalışma konusu kandil örneğinde gibi fiyonk görünümdeki kandiller Ephesos'a atfedilir. Kandilin Ephesos kökenli olduğu kanaatindeyiz. Kulakçıklı bir diğer kandil örneği Kat. No. 8'de yer alan dikdörtgen çıkıntılı kandil örneğimiz olan gri hamurlu kandil örneğidir. Kandil örneğini benzerlerinden ve form özelliklerinden dolayı Ephesos kökenli olduğu düşünülmektedir.

Tip 5'te değerlendirilen kandil tipi Literatüre "böbrek formu kandiller" olarak geçen kandil grubudur. Kaideden gövdeye doğru genişleyen, derin hazneli yanlardan mahmuz çıkıntıları bulunmaktadır. Kandil grubu Doğu Ege ve Batı Anadolu'ya atfedilir.

Tip 6 adı altında değerlendirilen kandil grubu literatüre "Tea Pot"(demlik) formu olarak geçmiştir. Bu tip altında incelenen kandilleri burun ve kulp formlarına göre tarihlendirilmiştir. Bailey MÖ 1. yüzyıl ile MS

erken 1. yüzyıla tarihlerken, bu kandillerin geç örnekleri ise ağız uzantısına göre MS 5.ile 6. yüzyıllara kadar tarihlendirilmektedir. Söz konusu kandillerin Erken Hristiyanlık, Bizans ve Arap-İslam dünyasında sıkça kullanılan kandil formunun öncüsü olduğu kanaatindeyiz. Bizi bu düşünceye sevk eden “Tea Pot”(demlik) formundaki kandillerin geç dönemlerde sırlı ve sırsız olarak küçük form değişiklikleriyle kullanılmış olmasıdır.

Tip 7 adı altında değerlendirilen “yaprak formu kandiller” başlığı altında incelenen kandil örnekleri Kuzey Afrika’dan geniş bir coğrafyaya ithal edilmiş ve bu kandillerin, ithal edildikleri yerlerde taklit ve kopyalarının yapıldığı bilinmektedir. Kuzey Afrika kandilleri MS 5.ve 7. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir (Bovon, 1966, s.85).

Tip 8’de değerlendirilen kandil çalışmada en geç döneme ait kandil örneğidir. Erken Hristiyanlık, Bizans Dönemlerinde, Arap-İslam dünyasında sıkça kullanılan kandil grubudur. Bu durum Akdeniz ticaret alanında geniş bir yayılımı alanına dağılmasından anlaşılmaktadır (Lafli-Güngör-Koroğlu, 2009, s.335).

Kandil hamurlarında ağırlıklı olarak kırmızı ve kırmızıya yakın bir kil kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra metal örneklerle öykünen kandil formlarında gri renkte hamur tercih edilmiştir. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda Konya ve yakın çevresinde henüz çalışma konusunu oluşturan pişmiş toprak kandillerin dönemleriyle ilgili bir üretim merkezi tespit edilemediği ve kil özelliklerinin ağırlıklı olarak batı Anadolu kökenli olması nedeniyle kandillerin ticaret yoluyla bölgeye geldiği kuvvetle muhtemeldir.

Konya Arkeoloji Müzesi’nde bulunan on dört (14) pişmiş toprak kandil üzerinde yapılan çalışma neticesinde Arkaik, Helenistik ve Roma Dönemlerine ait kandil tipolojisinin gelişimi açısından nitelikli bir katkı sağlayacağı kanısındayız.

KATALOG

Katalog: 1   **Fotoğraf No:** 1   **Çizim No:** 1

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 461

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 3 cm, **Uzunluk:** 9 cm, **Genişlik:** 9 cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 10 YR 7/6 Yellow, Astar 5/1 Greensish Gray

Durumu: Tümdür

Tip: Çanak Formlu Kandil

Tanım: Kandil oval gövdelidir. Üst kısmı açık derin hazneli, ağız kısmı dışa doğru eğim yapar, burun kısmı gövdenin iki yanından bastırılarak şekillenmiştir. Oval gövdeli, yuvarlak düz kaidelidir. Kandil kullanımdan dolayı fazlaca yıpranmış, ağız kısmında yanık izleri mevcut.

Karşılaştırma: Kassab- Tezgör-Sezer 1995, No:38, Bailey 1975, Pl. 96, Q 504, Q 490, Menzel 1969, Abb-1; 7, 6, Hayes 1980 Pl. 1; 3

Tarih: MÖ 6. yüzyıl sonu

Katalog No: 2 Fotoğraf No: 2 Çizim No: 2

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 2005.3.105

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: Yükseklik: 1,8 cm, **Uzunluk:** 13,7 cm, **Genişlik:**11cm

Yapım tekniği: Çark

Hamur: 5YR-7/6 Reddish Yellow, Astar 5YR- 3/2 Dark Reddish

Durumu: Tümdür.

Tip: Köprülü Burunlu Boru Askı Delikli Kandil

Tanım: Yuvarlak ve yassı profilli gövdenin uzantısında dışbükey bir profil verir. İki burunlu kandil, iki yanda yuvarlak uçlu üzeri köprülü, fitil delikleri gövdeye yakın ve gövde boyunu aşan iki küçük burunu mevcuttur. Kandilin kaide kısmından yukarıya doğru uzayan kesik koni şeklindeki boru askı deliği gövde boyunu aşmaktadır. Kandilin kulpu yoktur.

Karşılaştırma: Howland 1958, Type 19/A Pl. 33, 131-132-135 Kassab- Tezgör-Sezer 1995, No:106, Menzel Abb2; 6

Tarih: MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısı ile 480 yılları arası

Katalog No: 3   **Fotoğraf No:** 3   **Çizim No:** 3

Müze Geliş Şekli: Satın alınma

Müze Envanter No: 1330

Malzeme: Pişmiş toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 2,8 cm, **Uzunluk:** 10,5 cm, **Genişlik:** 5,6cm

Yapım Tekniği: Kalıp

Hamur: 10YR 5/2 Grayish Brown

Durumu: Tümdür.

Tip: Ephesos Tipi

Tanım: Oval keskin hatlı bir gövdeye sahiptir. Hafif iç bükey olan diskusun ortasında büyük bir doldurma deliği, etrafında ise simetrik olarak açılan üç adet yağ deliği mevcuttur. Diskusun etrafı yüksek bir çerçeveye çevrelenmiştir. Kandilin omuz kısmında İon Kymation'u yapılmıştır. Gövdeyle ok ucu şeklindeki uzun keskin burnu birbirine bağlayan uzun bir boyna sahiptir. Halka şeklindeki kulpun üzeri yivlidir. Yuvarlak kaidenin orta kısmında atölye mührü olan "A" monogramı vardır.

Karşılaştırma: Howland 1958, Pl.34, No 653, Yılmaz 2012, Kat No, 5, Hayes 1980, Pl. 7,no 55

Tarih: MÖ 2. yüzyıl

Katalog No: 4   **Fotoğraf No:** 4   **Çizim No:** 4

Müze Geliş Şekli: Satın alınma

Müze Envanter No: 1557

Malzeme: Pişmiş toprak

Ölçüler: Yükseklik: 3cm, Uzunluk: 10,5cm, Genişlik: 5,8cm

Yapım Tekniği: Kalıp

Hamur: 2,5YR 7/3 Reddish Brown,

Astar 2,5 YR 5/1 Reddish Brown

Durumu: Kulp kısmı kırık.

Tip: Ephesos Tipi

Tanım: Oval keskin hatlı bir gövdeye sahiptir. Hafif iç bükey olan diskusun ortasında büyük bir doldurma deliği, etrafında ise simetrik olarak açılan üç adet yağ deliği mevcuttur. Diskusun etrafı yüksek bir çerçeveyle çevrelenmiştir. Omuz üzerinde silik durumda yuvarlak rozet süsü mevcut. Uzun burunu gövdeye bağlayan boyun üzerinde yunus balığı süslemesi vardır. Yuvarlak ve düz bir kaideye sahiptir.

Karşılaştırma: Brandt 2002, Kat no: 2, Hayes 1980, Pl.7, no 56

Tarih: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile M.Ö. 1 yüzyıl

Katalog No: 5   **Fotoğraf No:** 5   **Çizim No:** 5

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1557

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 3cm, **Uzunluk:** 10,5cm, **Genişlik:** 5,8cm

Yapım tekniği: Kalıp

Hamur:2,5YR 7/3Reddish Brown, Astar 2,5 YR 5/1 Reddish Brown

Durumu: Kulp kısmı kırık.

Tip: Ephesos Tipi

Tanım: Oval keskin hatlı bir gövdeye sahiptir. Hafif iç bükey olan diskusun ortasında büyük bir doldurma deliği, etrafında ise simetrik olarak açılan üç adet yağ deliği mevcuttur. Diskusun etrafı yüksek bir çerçeveye çevrelenmiştir. Omuz üzerinde silik durumda yuvarlak rozet süsü mevcut. Uzun burunu gövdeye bağlayan boyun üzerinde yunus balığı süslemesi vardır. Yuvarlak ve düz bir kaideye sahiptir.

Karşılaştırma: Brandt 2002, Kat no: 2, Hayes 1980, Pl.7, no 56

Tarih: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile M.Ö. 1 yüzyıl

Katalog No: 6   **Fotoğraf No:** 6   **Çizim No:** 6

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1331

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 2 cm, **Uzunluk:** 10 cm, **Genişlik:** 6,2 cm

Yapım tekniği: Kalıp

Hamur: 10 YR 7/6 Yellow, Astar 10 YR 5/1 Gray

Durumu: Tümdür.

Tip: Kulaklıklılı Kandil

Tanım: Çift konik gövdeye sahip, hafif içbükey olan diskusu ortasında yiv bulunan bir bantla çevrilidir. Diskusun ortasında büyük bir doldurma deliği mevcuttur. Omuz kısmında üzüm salkımı süslemesi kabartma şeklinde yer alır. Diskustan gövdeye geçişte uzun bir boyunla burun kısmına bağlanmıştır. Boyun kısmının üzerinde ne olduğu anlaşılmayan bir kabartma mevcuttur. Oval geniş ağızlı fitil deliğine sahiptir. Dikdörtgen kulakçıklar gövdenin ortasından her iki yana doğru çıkıntı yapmıştır. Kandil yuvarlak düz kaideye sahiptir.

Karşılaştırma: Kassab- Sezer1995 Fotono: 124,333, 334, Öz 2014, Levha4, Kat 7

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu ile M.Ö. 1. yüzyılın ilk çeyreği

Katalog No: 7   **Fotoğraf No:** 7   **Çizim No:** 7

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 2005.3. 123

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 4,2 cm, **Uzunluk:** 7 cm, **Genişlik :**5 cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 5 YR 7/4, Astar 7/8 Light Red

Durumu: Tümdür.

Tip: Derin Hazneli Kandiller

Tanım: Üstten daire formundaki gövdesi derin ve dik profilli, içbükey diskuslu, diskus merkezinde büyük yuvarlak doldurma delikli, kısa ve uca doğru daralan burunlu, oval fitil delikli, gövdeden buruna geçişte karşılıklı mahmuz şeklinde birer çıkıntı yer alır. Gövdenin alt ve üst kısmından bağlanan halka kulplu kandil, yüksek halka kaidelidir.

Karşılaştırma: Ivanyı 1935 LVL No 8,10, Tekocak 2012 Akşehir Müzesi Fig:6 Tip 3

Tarih: MÖ 1. yüzyıl ile MS. 1.yüzyılın ilk çeyreği

Katalog No: 8   **Fotoğraf No:** 8   **Çizim No:** 8

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 2005.3.125

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 4,2 cm, **Uzunluk:** 8,8cm, **Genişlik :**4,7 cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 5 YR 7/4, Astar 7/8 Light Red

Durumu: Tümdür.

Tip: Derin Hazneli Kandiller

Tanım: Üstten daire formundaki gövdesi derin ve dik profilli, içbükey diskusa shiptir. Diskus merkezinde büyük yuvarlak doldurma delikli, kısa ve uca doğru daralan burunlu, oval fitil delikli, gövdeden buruna geçişte karşılıklı mahmuz şeklinde birer çıkıntı yer alır. Gövdenin alt ve üst kısmından bağlanan halka kulplu kandil, düz halka kaidelidir.

Karşılaştırma: Ivanyı 1935 LVL No 8,10, Tekocak 2012 Akşehir Müzesi Fig:6 Tip 3,

Tarih: MÖ 1. yüzyıl ile MS 1.yüzyüzyılın ilk çeyreği

Katalog No: 9   **Fotoğraf No:** 9   **Çizim No:** 9

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 999

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 4,5 cm, **Uzunluk:** 10 cm, **Genişlik:** 5cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 5YR 7/3 -7/4 Pink, Astar 5YR 5/6 5/8 Yellowish Red

Durumu: Burun kısmı kırık

Tip: Tea Pot (Demlik Formlu Kandiller)

Tanım: Kandil diskoid formludur. Diskusuz kandilin ortaya denk gelecek şekilde geniş yuvarlak yağ deliği, yağ deliğinin etrafı üç yivle çevrelenmiştir. Kısa kırık burunu hafif yukarıya kalkık, yuvarlak, geniş fitil deliklidir. Burun ve kulp hizasında kabartma şeklinde simetrik olarak ikişer halka mevcuttur. Omuzda ortası kanallı şerit kulp tutmak şekilde omuza oturulmuş gövde ve burun hizasını aşmıştır. Düz hafif yüksek yuvarlak kaideye sahiptir.

Karşılaştırma: Bailey 1988; Pl. 125 Q3338, Q3339, Q3342, Öz 2014 levha 8 kat no15

Tarih: MS.2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 10   **Fotoğraf No:** 10   **Çizim No:** 10

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1177

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 4,3 cm, **Uzunluk:** 9,8 cm, **Genişlik:** 5,1 cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 5 YR 7/6 Reddish Yellow,

Astar 7,5 YR 5/3 Very Dark Brown

Durumu: Tümdür.

Tip: Tea Pot (Demlik Formlu Kandiller)

Tanım: Kandil diskoid formludur. Ortada iki ince yivle çevrilmiş yuvarlak yağ deliği vardır. Gövde hizasını aşan kalkık, ucu yuvarlatılmış küçük ağızlı yuvarlak, geniş fitil deliklidir. Omuz kısmında aynı hizada kırık durumda iki çıkıntı mevcuttur. Şerit kulpun üzerindeki yukarıya doğru bir çıkıntı mevcuttur. Kandil düz, yuvarlak kaide merkezde halka mühür etrafi iki yivle çevrilmiştir.

Karşılaştırma: Bailey 1988; Pl. 125 Q3338, Q3339, Q3342

Tarih: M S.2- 3. Yüzyıl

Katalog No: 11   **Fotoğraf No:** 11   **Çizim No:** 11

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1862-4

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 3,5 cm, **Uzunluk:** 8,5cm, **Genişlik:** 6,3 cm

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 2,5 YR 7/3 Light Reddish Brown, 2,5 YR 5/6 Red

Durumu: Tümdür

Tip: Tea Pot (Demlik Formlu Kandiller- Sarmaşık Kulplu Kandil)

Tanım: Kandil diskoid formlidir. Ortada iki ince yivle çevrilmiş yuvarlak yağ deliği vardır. Hafif kalkık, geniş fitil delikli buruna sahiptir. Makara formundaki orta kısmında kalp formlu (sarmaşık) kulp gövdeyi aşmaktadır. Kandil düz, yuvarlak kaideye sahiptir.

Karşılaştırma: Bailey 1988; Pl. 125,Q3337

Tarih: MS 2. yüzyılın sonu

Katalog No: 12   **Fotoğraf No:** 12   **Çizim No:** 12

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1335-17

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 2,6 cm, **Uzunluk:** 11,7 cm, **Genişlik:** 5,8 cm

Yapım Tekniği: Kalıp

Hamur: 2,5 YR 7/3 Light Reddish Brown, Astar 2,5YR 5/6

Durumu: Tümdür

Tip: Yaprak Formlu Kandiller

Tanım: Yaprak formlu gövdeye sahiptir. Hafif içbükey diskusa sahiptir. Diskusta silik durumda nokta ve bitkisel bezeme izleri görülmektedir. Dışa taşkın omuz nokta ve çizgisel bezeme mevcut. Sivri burunludur. Haç kulplu olup, kulp kısmı yukarıya kalkıktır. Kaide kısmında, gövdeye kulp bölümüne geçişte kafa kısmı kulpa denk gelecek şekilde, hareketli, ağzı açık yeşelleri vücut hareketine göre arkaya doğru betimlenen aslan var. Aslanın gövde kısmı baklava dilimi şeklinde çizgilerle süslenmiştir. Kaidenin orta kısmı düz ve yuvarlaktır.

Karşılaştırma: Bailey 1988; Pl.115, Q3225, Q3228

Tarih: MS 5.-7. Yüzyıllar arası

Katalog No: 13   **Fotoğraf No:** 13   **Çizim No:** 13

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1093

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 2,5 cm, **Uzunluk:** 8,5 cm, **Genişlik:** 7,3 cm

Yapım Tekniği: Kalıp

Hamur: 5 YR 6/6 light red, Astar 2,5 YR 5/6 red

Durumu: Kaide kısmı kırık

Tip: Yaprak Formlu Kandiller

Tanım: Yaprak formunu andıran gövde hafif içbükey diskus oval formudur. Omuz kısmı dört yivli olup yivle sınırlanan kısımlara nokta bezemeler Kandilin yüzeyi deforme olmuştur. Sivri burunlu, yuvarlak, meme kulpludur. Yuvarlak halka kaidenin orta kısmında hurma dalı motifi vardır.

Karşılaştırma: Bailey 1988; Pl. 112, Q3187, Q3188, Q3190, Gürler 2004 resim. kaide benzeri; Bailey 1988, hurma dalı fig; 146 s. 140-Q2024, Q2028

Tarih: MS 5.-7. yüzyıllar arası

Katalog No: 14   **Fotoğraf No:** 14   **Çizim No:** 14

Müze Geliş Şekli: Satın Alınma

Müze Envanter No: 1497

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüler: **Yükseklik:** 4 cm, **Uzunluk:** 7,3 cm, **Genişlik:** 9cm.

Yapım Tekniği: Çark

Hamur: 2-5 YR 6/6 Reddish Gray, Astar 10 YR 5/2 Grayish Brown

Durumu: Tümdür

Tip: Vandal Tip

Tanım: Kandil, derin yuvarlak bir gövdeye sahiptir. Kandilin yüksek gövdesinden içbükey bir form oluşturan yağ haznesi mevcuttur. Gövdenin üst kısmından yağ deliğine bağlanan halka bir kulpu vardır. Fitol deliği öne doğru uzatılmış üst kısmı açık ağız kısmının gerisinde, yağ haznesine yekpare bir şekilde yapılmıştır. Düz kaidelidir.

Karşılaştırma: Menzel 1969; s.102 Abb 83, Lafli 2009, Res. 13

Tarih: MS 9.-10. yüzyıllar arası

Yazar Katkıları: Fikir: D.Ç.-Z.K. Tasarım: Z.K-D.Ç. Kaynaklar: D.Ç.-Z.K. Malzemeler: Z.K-D.Ç. Veri Toplama ve/veya işleme: D.Ç.-Z.K.

Analiz ve/veya yorum: Z.K-D.Ç. Literatür Taraması: D.Ç.-Z.K. Yazıyı yazan: D.Ç.-Z.K. Eleştirel İnceleme: Z.K-D.Ç.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Author Contributions: Concept: D.Ç.-Z.K. Design: Z.K-D.Ç. Supervision: Resources: D.Ç.-Z.K. Materials: Z.K-D.Ç. Data Collection and/or Processing: D.Ç.-Z.K. Analysis and/or Interpretation: Z.K-D.Ç. Literature Search: D.Ç.-Z.K. Writing Manuscript: D.Ç.-Z.K. Critical Review: Z.K-D.Ç.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Bailey, A. D. M. (1972). *Greek and Roman Pottery Lamps Catalogue of the Lamps in the British Museum The Trustles of the British Museum*, London,
- Bailey, A. D. M. (1975). *Catalogue of the Lamps in the British Museum I, Grek, Helenistic and Early Roman Pottery Lamps*, The Trustles of the British Museum, Londra.
- Bovon, A. (1966). *Lampes d'Argos, École Française d'Athènes Études Péloponnésienne* V, Paris.
- Broneer, O. (1930). *Terracotta Lamps, Corinth* Vol. IV, Part II, Cambridge.
- Bruneau, H. P. (1965). "Les Lampes", *Exploration Archéologique de Délos XXVI*, Paris.
- Coşkun, D. (2007). *Konya Ereğli Müzesi'nde Bulunan Roma Dönemi Kandilleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. Tez No: 211404
- Gürler, B. (2004). Tire Müzesi'nden M.S. 5.-7. Yüzyllara Ait Kandiller. *BELLETTEN*, 68(253), 613-620.
- Güngör, E. Köroğlu, G. Lafli, E. (2009). "Yumuk Tepe Pişmiş Toprak Kandilleri" *XIII. Ortaçağ Ve Türk Dönemi Kazıları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyum Bildirileri* 14-16 Ekim, s. 333-341, Denizli.
- Hayes Hayes j. W. (1980). *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I, Greek and Roman Clay Lamps*, Toronto.
- Howland, H. R. (1958). *Greek Lamps And Their Survivals, The Athenian Agora* Vol. IV, Princeton.
- Iványi, D. (1935). *Die pannonischen Lampen. Eine Typologisch-Chronologische Übersicht. Dissertationes Pannonicae*, II.2. Budapest.
- İnanan, F. (2004). *İzmir, Tire, Bergama ve Ödemiş müzelerindeki Bizans Dönemi Pişmiş Toprak Kandiller*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. Tez No: 146422
- Kassab-Tezgör, D. Sezer, T. (1995). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Cilt:1, Protohistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler, *Varia Anatolica* VI/2, İstanbul.
- Kıralı, S. (2016). *Aphrodisas Müzesi'nden Bir Grup Kandil*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Menzel, H. (1969). *Antike Lampen, Im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz Katalog 15*, Philipp Von Zabern (PHVZ), Germany.
- Metin, H. (2012). *Kibrya Kandilleri*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Oziol, T. Pouilloux, J. (1969). "Les Lampes", *Salamine de Chypre I*, Paris.
- Öztürk, N. (2003). *Kyzikos Kandilleri*, Doktora Tezi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum. Tez No: 125563
- Öz, C. (2014). *Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pastutmaz, D. (2001). *1988-1998 Yılları Arasında Bulunan Knidos Kandilleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. Tez No: 110578
- Perlzweig, J. (1961). *Lamps Of the Roman Period First to Seventh Century After Chirst. The Athenion Agora* Vol. 7, New Jerse.
- Schäfer, J. (1968). *Hellenistische Keramik aus Pergamon*, Deutsches Archäologisches Institut, Berlin.
- Şahin (2008). *Assos Arkaik, Klasik ve Helenistik Dönem Kandilleri*, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Tekocak, M. (2013). "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller", *K. Levent Zoroğlu'na Armağan, İstanbul*, 707-729.
- Walters, B. H. (1914). *Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum*, Londra.